

ירחון תורת חפץ כולל ללימוד הלכה בבית-כנסת מרכזי ספרדי מספר 5 ניסן תשפ"ב

ראש הכולל, הרב אליקים בן שלמה

מיהו בן חורין אמיתי?
לפי ההגדרה המקובלת כיום בן חורין הוא מי שבפועל מנהל את ענייניו ללא התערבות חיצונית של השלטון או גורם אחר. האם זו הגדרה של תורה לבן חורין?
כך כתב **הרב מנחם מנדל שניאורסון** (הרבי האחרון לבית חב"ד):
"להודים, לכל אחד ואחד מהם, יש נפש אלוקית, חלק אלוקה ממעל ממש, אשר אפילו כאשר היא מלוכשת בנפש הבהמית ובגוף, היא קשורה עם הקב"ה, עם ה'אין סוף' – ושאִיפתה היא לחירות אמיתית, ליציאת מצרים תמידית ואין-סופית".
חירות יהודית אמיתית משמעה חירות לנפש האלוקית ולא לצדדים הנמוכים של האישיות, הנפש היא חלק אלוקה ממעל ממש והיא זו שמגדירה את החירות. הקשר של הנפש לקב"ה על ידי אור וחיות של קדושה הוא זה שמאפשר את היציאה מהמצרים הכובלים את האדם, אל אור אין סוף. זוהי משמעות יציאה לחירות אמיתית וזוהי עבודה לכל החיים.

תזכו לשנים רבות טובות ונעימות, חג כשר ושמח
ביקרא דאורייתא, אליקים בן שלמה

משימה לקראת הפסח

לקראת פסח ברצוננו לערוך מעין סקר דעת הקהל, ידידנו וקוראינו.
כתבו: **מה היא בעיניכם "חירות"?**
השתדלו לכתוב במילים שלכם ועל פי נסיונכם והשקפתכם.
אנו נשתדל להכין תוצאות הסקר בצורה מעניינת. נקווה שימצא חן..
נא התייחסו בכובד ראש והקדישו מזמנכם היקר.
תודה על שיתוף הפעולה... **מחכים לתגובותיכם.**
בין התשובות המיוחדות והמעניינות נגריל פרס התאם. בהצלחה.

חידהגדה 1 [שתי מלים]

זו אני אמרה התורה
זו אני ההבטחה אמרה
ששה סידרי משנה
וחמישה חומשי תורה
ודיברות עשרה
ואחד אלוקינו שבשמים ובארץ...

תשובה לחידה הקודמת:

במגילת אסתר, לא מוזכר שם ה'. אך הוא מרומז במהלך המגילה לפחות 3 פעמים.

מה הם שלושת הרמזים לשם השם??

1. יבוא המלך והמן היום - ר"ת הויה
 2. וכל זה איננו שווה לי - ס"ת הויה
 3. כי כלתה אלוי הרעה - ס"ת הויה
- הזוכים בחידות בירחון 4 [הקודם]: בניהו מאבני חפץ, דביר פויכטפנגר שבי שומרון.

תורת חפץ
כולל ללימוד הלכה
בבית-כנסת מרכזי ספרדי

החלה ההרשמה "זמן-אלול"
לשנת הלימודים תשפ"ג
בוא אלינו לבנות

קומה רוחנית גבוהה?

אצלינו בונים קומה בלימוד תורה:

- לימודים לקראת מבחני ההסמכה של הרבנות הראשית.
- שיעורי עומק במחשבת ישראל.
- "חבורה" - התנסות אישית בהעברת שיעורים.
- יחס אישי וליווי צמוד של ראש הכולל.

מלגה גבוהה

דיור מוזל

לפרטים: הרב אליקים בן שלמה -
ראש הכולל, נייד: 0524817981
במידת הצורך נעשות התאמות אישיות!

משלח המערכת:

תודה לבורא עולם, שזיכנו להוציא את הירחון החמישי בשנה הזו. תגובות למאמרים ניתן לשלוח לראש הכולל 0524817981.
🔔 - סימון חידה למשלוח פתרונים. [שאלות ללא סימון פעמון לעיון ולהעמקה]. פתרונות יש לשלוח לדניאל, לנייד 0522703641
[פתרונות יתקבלו עד שבועיים מהוצאתו]

הרב אליקים בן שלמה - ראש הכולל

כתיבת פרוזבול לקופת גמ"ח

לפי זה, יתומים אינם צריכים פרוזבול כיוון ששטרותיהם נחשבים כמסורים לבית דין. כאמור לעיל אין שמיטה משמטת חובות לבית דין (כן נפסק בשו"ע חו"מ סז, כח). האם ניתן להשוות את מעמדם של קופות הגמ"ח לדין יתומים?

הגמ' במסכת **בבא קמא לו, ב** משווה בין עניים ליתומים: "א"ל רב יוסף: כבר זכו ביה עניים; ואף על גב דליכא עניים הכא, אַנן יד עניים אַנן, דאמר רב יהודה אמר שמואל: יתומים אינן צריכין פרוזבול". לפי זה, מעמד העניים כמעמד היתומים.

מפה הסיק **בחיידושי הרשב"א**: "מהא דאמר רב יוסף 'אנן יד עניים אַנן' דאמר רב יהודה אמר שמואל יתומים אינם צריכין פרוזבול שמעינן דדין העניים כדין היתומים ומי שחייב מעות לקופה של צדקה אינו משמט".

לסיכום: מי שחייב כסף לקופת הגמ"ח דינו כחייב ליתומים וחובו כאילו מסור לבית הדין ואינו משמט!

כן פסק מרן **השו"ע** חו"מ סז, כח: "יתומים קטנים שיש להם מלוה ביד אחרים, אין צריכים פרוזבול. מי שחייב לקופת הצדקה, אינו משמט". תן דעתך לעניין יתומים, מרן כתב יתומים "קטנים". לכן יתומים גדולים שמנהלים את ענייניהם בעצמם המלווה כן נשמט (**סמ"ע**, נ. גר"א, נא. ערוה"ש, יב). עוד יש להעיר כי הגר"ע יוסף זצ"ל בתשובה פוטר קופות גמ"ח מפרוזבול, אך המליץ לממונה על קופות גמילות חסדים "שיכלול קופות אלו בשטר פרוזבול של הלואותיו הפרטיות" (יחו"ד ד, טו).

שאלה: שלום הרב, אני מנהל קופת גמ"ח והרבה אנשים לוו מהקופה בשנה האחרונה. האם צריך לכתוב פרוזבול לקראת סוף שנת השמיטה תשפ"ב על מנת שלא ישמטו החובות?

תשובה: אין צורך בכתיבת פרוזבול עבור חובות לקופת הגמ"ח שהרי חובות אלו כמסורים לבית דין ואינם נשמטים.

מקורות:

יסוד גדול הוא בהלכות שמיטת כספים: הלואות פרטיות נשמטות ולא חיובי בית דין! כך שנו חכמים **במשנה** מסכת שביעית י, ב – "**המוסר שטרותיו לבית דין אינו משמטין**". וכך פסק **הרמב"ם** בהלכות שמיטה ט, טו: "**המוסר שטרותיו לבית דין ואמר להם אתם גבו לי חובי זה אינו נשמט שנאמר ואשר יהיה לך את אחיך** - וזה בית דין תובעין אותו". כלומר: שמיטת כספים אינה שייכת בגביית בית דין אלא בהלואות פרטיות (= "אחיך"). כן פסק מרן **בשו"ע** חו"מ סז, יא.

לפי יסוד זה, יש לברר את מעמדם של קופות הגמ"ח: חז"ל במסכת **גיטין לו, א** עסקו בדין פרוזבול ליתומים: "אמר רב יהודה אמר שמואל: יתומין אין צריכין פרוזבול; וכן תני רמי בר חמא: יתומין אין צריכין פרוזבול, דר"ג ובית דינו אביהן של יתומין". וכתב רש"י: "אביהן של יתומין הן - וממונים עליהן ועל ממונם והיו שטרותיהן כמסורים לב"ד. הא דנקט רבן גמליאל שהיה בית דינו קיים ונוהג כשנשנית משנה זו והא דרמי בר חמא ברייתא היא".

הל' ד"ר אברהם סלמה / כולל אבני חפץ

ה' א-לוקיכם אמת

אם השליח-ציבור אומר קריאת שמע בקול רם [כמנהג הספרדים והתימנים], ישתדל לסיים את הפסוק האחרון עם השליח ציבור כדי שהמילה "אמת" תעלה גם לקריאה שלו וגם של השליח ציבור.

אם השליח ציבור אומר קריאת שמע בלחש כמנהג האשכנזים, היחיד מסיים את קריאת שמע שלו, יצמיד את המילה "אמת" וימתין לשליח ציבור.

איך ישלים הקורא ביחיד ללא מניין?

לפי השולחן ערוך [סימן ס"א סעיף ג'] אין אפשרות לתקן ולהשלים ל 248 אלא יתכוון ב 15 ווים של "אמת ויציב" שעולים בגימטריה 90 (15×6) כנגד שלוש פעמים שם השם (26 ו 4 אותיות) במקום "ה' אלהיכם אמת" שהם שלוש שמות של הקב"ה.

לפי הרמ"א ולמנהג האשכנזים, יאמר לפני קריאת שמע "אל מלך נאמן" וישלים בזה ל-248

למנהג האר"י ז"ל ולמנהג הספרדים ורוב התימנים גם המתפלל ביחיד ישלים בהוספת "ה' אלהיכם אמת".

חלק מהתימנים לא חוששים לדברי הזהר להשלמת התיבות (לא במניין ולא ביחיד)

הזהר [החדש, רות צה, א] כתב: יש לדקדק בקריאת שמע לומר רמ"ח תיבות (248) כמניין מספר האברים של האדם. בזה גורם רפואה לכל איבר ואיבר.

אמנם בקריאת שמע (לא כולל המילה אמת שמוסיפים בסוף) יש רק 245 תיבות ולכן יש להשלים את המספר על ידי שהשליח ציבור אומר בקול רם "ה' א-להיכם אמת".

ברכות יד. א"ר אבהו א"ר יוחנן: הלכה כר' יהודה דאמר בין אלהיכם לאמת ויציב לא יפסיק. א"ר אבהו א"ר יוחנן מאי טעמיה דרבי יהודה דכתיב [ירמיהו י, י] וה' אלהים אמת. כיוון שהיחיד צריך גם להצמיד לקריאה שלו את המילה "אמת" - יוצא שמספר התיבות מגיע ל 249. לכן המילה "אמת" האחרונה של השליח ציבור כבר לא חלק מקריאת שמע אלא תחילת הברכה שלאחר ק"ש והיחיד חוזר רק מהמילה "ויציב". חשוב לציין שעל השליח ציבור לכוון להוציא את הציבור ידי חובת ההשלמה וגם הציבור התכוון לצאת. רק אם חושש שהשליח ציבור לא רגיל או לא בקיא, ישלים היחיד בעצמו בלחש.

האם אפשר ליחיד לסיים את קריאת שמע לפני השליח ציבור?

הר דניאל כהן / מגי"ש דף יומי

כבולעו כך פולטו

דרכי - החינוך

ניתן להסביר בשני אופנים:

א. דרך ראשונה – מידות

1. **אש** – אם הילד קלט בבית אש של כעס-רוגז, שנאה, לשון הרע וכו', כך הוא יפלוט את דרכו בחיים – כך הוא יתנהג בחברה, בכיתה וגם בבית...
2. **מים** – אם הילד קלט בביתו מרגוע ונחת, על מי מנוחות ינהלי, כך הוא יתנהג בחברה בחייו – גם הוא יתנהל על מי מנוחות ומרגוע ושלווה בדרכו בחיים...
3. **אין תקנה** – יש נער שהגיע למדרגת בן סורר ומורה שעליו אומרת התורה, שבירתו היא תקנתו.

ב. דרך שניה – קיום מצוות

1. **אש** – אם הילד קלט בבית אש של התלהבות קודש בתורה ובמצוות הוריו מקיימים המצוות באהבה גדולה ובשמחה רבה, כך יפלוט הנער הרבה התלהבות לתורה ולמצוות. כנאמר: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ויקרא ו').
 2. **מים** – אם הילד קלט דרכי מים, הכל נעשה באיזי ללא התלהבות, עושים הדברים באדישות בלי עוצמות, כך הנער יפלוט בבגרותו ללא התלהבות בלי הרבה חשק - "**מצוות אנשים מלומדה**".
 3. ומה **תקנתו** – שבירתו היא תקנתו, שבירת הגאווה ותיקון המידות הרעות היא התקנה לאדם.
- הכלל המנחה כמאמר שלמה המלך בחוכמתו: "חנוך לנער על פי דרכו"...
- כל שנשמש לילד/לנער דוגמא אישית חיובית, כך הוא יקלוט ויפנים יותר את דרך החינוך שנרצה לתת לו. תמונה אחת בעיני הילד, שווה יותר מאלף מלים ושיחות שניצור עמו. הרבו לתת לו דוגמא חיה של מידות טובות, התנהגויות נכונות, מידות טובות ודרך ארץ – כך נגדל אדם מחונך יותר, בעל מידות טובות, איש אמונה ואין עוול. בהצלחה!

כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים: מפסוקים אלה אנו למדים על הכשרת כלים לפסח. הכלל: "**כבולעו כך פולטו**" – באופן שהכלי בלע/ספג את האיסור, כך הוא יפלוט/יוציא אותו. אם בלע ישירות על ידי האש – יפלוט ישירות על ידי האש. אם בלע על ידי מים חמי – כך יפלוט על ידי מים רותחים.

1. **ליבון** – כלים אשר יבוא באש [דרך בישולם על ידי צליה/אפיה באש] תעבירו באש – תכשירו על ידי ליבון באש.
2. **הגעלה** – כלים אשר לא יבוא באש [דרך בישולם על ידי גורם נוסף, כגון: בישול במים] תעבירו במים – תכשירו על ידי הגעלה ופליטת החמץ במים רותחים...

3. אין תקנה – וכלי-

חרש אשר תבשל-בו ישבר ואם-בכלי נחשת בשלה ומרק ושטף במים: כלי חרס שהשתמשו בו חמץ – אין לו הכשרה, אלא שבירתו היא תקנתו.

רש"י: **ומרק ושטף**. לפלוט את בליעתו, אבל כלי חרס למדך הכתוב כאן שאינו יוצא מידי דפיו לעולם:

כלל הכשרת כלים: "**כבולעו כך פולטו**" – זהו הכלל לגבי הכשרת כלים לפסח. באותה הדרך שהכלי בלע את החמץ, כך הוא יפלוט-יוציא את החמץ.

כמו שבכלים, כשם שבלע את האיסור כך יפלוט אותו – באותו אופן דרכי החינוך: כשם שהילד קולט את הדברים בחייו (בבית ובחברה), כך הוא יפלוט את חינוכו החוצה.

כמאמר הגמרא במסכת סוכה נו: "**אמר אביי: אין [כן], כדאמרי אינשי שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאימיה**" - דברי הילד בשוק – הם דברי אביו או אמו כלומר: דברים שהילד אומר אותם [פולט אותם] הם דברים ששמע בבית הוריו מאביו או מאמו. כשם שהוא בלע [שמע וקלט] בביתו ובחברתו כך הוא יפלוט ויאמר אותם בחוץ.

חידהגדה 2 [מלה אחת]

גם על שולחן בסדר
ממש עדשה
ברחה ונמלטה
כך הייתה שרה בראשיתה.

במטבח עושה סדר
בתוספת ששה
בשינוי אותיות
בשינוי נוסף

מי אני?

סיפור: אני הוא הבן הרשע

"אבא הביט בי במבט חוזר ואמר: 'ראה בני, אני קבלתי מאבי את לפיד האש של תורת ישראל, אבי קיבל זאת מאביו וכן הלאה עד מעמד הר סיני. שלושת אלפים ושלוש מאות שנה הלפיד עובר מאב לבן, אמא ואני השתדלנו להעביר לך את הלפיד כמתכונתו ללא כל שינוי, שפכנו ים של דמעות כדי שתגדל ירא שמים, עשינו כל שביכולתנו שתצמח ותגדל להיות 'ערלעכער איד'. אני מבקש ממך, תשתדל להיות כזה. תעביר את הלפיד הלאה. אני מאמין שכך זה יקרה, אני יודע מתי, אך זה יקרה! כי למדונו חז"ל שדמעות לא שבות ריקם."

"נשארתי אדיש וקר, אמרתי לאבא ביובש שמושגים אלו השתנו, הלפיד המיושן שלך כבר לא מעניין, היום יש את היהודי העברי החדש הציוני והחופשי, ועל זה תהיה גאוותך. אבי, שממש לא שוכנע מהדברים, אמר: 'אולי בחיי, אולי אחרי מותי, אתה עוד תראה שהיהדות הישנה והעתיקה תנצח, כי אין יהדות אחרת.'"

"למחרת הפסח התארגנו החברים לעלות לארץ ישראל. גורמים שונים סייעו לנו לרכוש כרטיסים לנסיעה. האניה אמורה הייתה להפליג לחופי קפריסין ומשם להמשיך לארץ ישראל. נפרדתי מהורי. על הפרידה הכאובה איני מסוגל לדבר כעת. הגענו בדרך לא דרך לארץ ישראל, היינו בין מקימי המדינה, את הפאות החלפתי בבלורית, את הבגדים השחורים החלפתי בבגדי חאקי, עבדנו קשה, יבשנו ביצות. בינו בתים."

"ואז הגיעה השמועה על פרוץ מלחמת העולם השנייה. השמועות הנוראיות התגנבו לאוזנינו, כאבתי עד מאד למשמע העדויות על עקידת משפחתי היקרה הי"ד ועל חורבן מולדתי. בטיפשותי לא הבנתי איך היהודים 'הסכימו' ללכת כצאן לטבח. חשבתי לעצמי: אני הייתי לוחם... עושה מרד ומת מוות של גיבורים... זעמתי זעם רב על הורי וקהילתם שלא נלחמו. אמרתי לעצמי: כמה צדקתי שגמרתי ואמר להיות יהודי חדש, פייטר, חזק, עוצמתי וגאה, שאותו לא ירמסו לעולם."

"האמנתי ברעיון ה'קומוניזם'. הקמנו קיבוץ בצפון לאור האידאולוגיה הזו. המשפחה שהקמתי הייתה חילונית חרדית... כלומר דאגתי וחרדתי שלא יהיה בבית שום סממן יהודי מיושן... נס שולדו לי רק בנות, שלא הייתי צריך להתלבט על ברית מילה..."

"כשאת היית קטנה – פנה ואמר לי – 'ערכנו בליל הסדר 'סדר קיבוצי' כשעל השולחן היו לחם ובירה, שרנו את שירי האביב מתוך ה'הגדה הקיבוצית', הכל היה נראה כה נפלא. ניצחתי את אבי הי"ד..."

"אבא, סבא ניצח!"

"אך הנה, יחד עם קריסת המפעל הקיבוצי התברר השקר הגדול של הקומוניזם. הילדים זנחו את הרעיון שעליו נלחמנו, אין יותר אירועים קיבוציים כמו ליל הסדר או הבאת ביכורים. התחלתי להבין שדרכינו מלאה בקוצים. כפי הידוע לכם, בת אחת שלי עזבה את הארץ עם בעלה הנוכרי, האחרת לא רוצה להינשא, ורק את ואחותך הקמתם משפחות. עלייך, בתי הגדולה, הייתה גאוותי."

"כשהזמנת אותי הערב, את הבנתי למה כוונתך. הלא הסדר הקיבוצי נשכח זה עשרות בשנים, ולסדר היהודי של פעם בטח את לא מתכוונת... תמהתי מה את מתכננת לערב הזה. אך כשהגעתי וראיתי את מצות ה'יד הישנות והעתיקות, את החר"ן, את הכרפס, את הזרוע הצלויה, כמעט שחשבתי להתעלף. האם אבי ז"ל צדק!?"

"והנה, אני יושב ושומע את המשפחה שרה את השירים ששרנו בבית הורי בעגה החסידית... חשבתי שאני יוצא מדעתי... לילה שלם את מדברת בחרדית... האם כל זה בעצם מבשר לי שאת חוזרת בתשובה... אל היהדות הישנה שממנה ברחתי?"

"אבא ישב לצדי ומחה את זיעתו. לא ריחמתי... עניתי לו בעוז: 'אבא, סבא צדק וניצח! ואני קבלתי את הלפיד מהידיים הקדושות שלו. אך אני מעדיפה לקבל אותו מהידיים שלך... שבעים שנה הלפיד מחכה שתעביר אותו הלאה."

אבי שב לשתיקתו. המשכנו עם הסדר עד תומו.

הלפיד חזר!

פסח תשע"ד, ליל הסדר בקיבוץ. בראש הסדר יושב יהודי קשיש בלבוש לבן כשכיפה גדולה על ראשו, ועורך את הסדר בדיוק כפי שאביו ערך. מצות יד, מאכלים לא שרויים, הגדות עתיקות יומין. השירה היהודית כמו מפעם הדהדה ברחובות הקיבוץ, והעידה יותר מאלף עדים על התגשמות חזון הנביא: "והשיב לב אבות על בנים, ולב בנים על אבותם" (מלאכי ג, כד).

בא' בניסן תשע"ג ערכנו בבית הכנסת 'היכל מרדכי' שבהרצליה פיתוח, הדגמה לליל סדר. בתחילת הערב נגשה אלי בוגרת סמינר ערכים המתגוררת בקיבוץ, ושאלה האם תוכל לתעד במצלמתה את מהלך הערב, מכיוון שאצלה בבית כבר עשרות שנים לא ערכו ליל הסדר, ילידיה אינם יודעים כיצד הוא נראה, ומכיוון שהשנה ברצונה לערוך אותו כהלכתו, לכן היא מבקשת ללמוד כל פרט.

כשהדגמתי את צורת ה'הסבה', היא הצביעה ושאלה האם נשים גם הן מסבות. עניתי לה שנפסק בהלכה שרק נשים 'חשובות' מסבות, והוספתי בהומור שהיא לבטח עונה על קריטריון זה, כי היא הלא 'עורכת' את הסדר ומלמדת את בני הבית את מצוות הלילה, לכן כדאי שתסב ולו כדי שיראו וילמדו הבנים כיצד מקיימים מצוות זו.

בסיום הערב היא ביקשה ללמוד גם את שאר הלכות הפסח, ושלחנו אותה לקבלת הדרכה מהאנשים המופקדים על כך בארגון 'ערכים'.

יומיים לפני החג היא התקשרה וסיפרה שהצליחה להכשיר את הבית, וכעת היא מעוניינת לרכוש כלים חדשים ולהטבילם כדת, וכן לרכוש מוצרי החג הכשרים לפסח. היא ביקשה לרכוש הכל בהכשרים הכי מהודרים, 'כי אם עושים סדר אז שיהיה הכי טוב'. היא ביקשה מצות רחיים של יד ומוצרים שאינם שרויה, כמו כן ביקשה עשרים הגדות, כי היא הזמינה את כל המשפחה המורחבת. בסיומו של החג קבלתי ממנה מכתב נרגש ביותר ובו היא מתארת את שהתרחש בביתה בליל הסדר...

"אני הוא הבן הרשע"

"בני המשפחה המורחבת ישבו סביב השולחן הגדול והמפואר שערכנו. ביקשתי מאבי הישיש שיערוך את הסדר אך הוא סרב. בעלי גם הוא הצטרף לסירוב. בלית ברירה התיישבתי אני להסביר את הלכות הסדר. בני הבית שיתפו פעולה, וכך התחלנו באמירת ההגדה."

"אבי ישב לצדי מהורהר, ולמרות טבעו הסוער הוא לא פצה את פיו. כשהגענו לבן הרשע שבארבעת הבנים, ביקש אבי לומר מספר מילים. הוא פתח את דבריו ברעד ואמר: 'אני הוא הבן הרשע'..."

ואז החל בסיפורו האישי שמעולם לא נחשף בפנינו: "גדלתי בבית חסידי בפולין. ימים אלו היו ימי טרום מלחמת העולם השנייה. הורי היו יראים ושלמים, הם מסרו את נפשם לחינוכנו. אך אני התחברתי לנערים פורקי עול, נחשפתי לעיתונות קלוקלת, עיתונים שלעגו ובזו לכל דבר שבקדושה, בעיקר עשו צחוק מדקדוקי המצוות סביב חג הפסח."

"ליצנות זו חלחלה כארס של עכנאי בליבי. הייתי אז בגיל חמש עשרה, מבחוץ עדיין נראיתי כירא שמים, אבל רק מבחוץ... עם התקדש ליל הסדר, אבי ישב בראש השולחן, אמי ואחיותי סביב השולחן, ואני הבן היחיד, התבקשתי שוב לשאול את ארבע הקושיות. אולם במקום לשאול את השאלות המקוריות, שאלתי את שאלת הרשע בתוספת נופך של דברי הליצנות הנוראים שקראתי בעיתונים..."

"הורי היו בהלם ובתדהמה. המילים נעתקו מפיו של אבי, אמי פרצה יחד עם אחיותי בבכי נורא, ואני קמתי מהשולחן בצחוק מתגלגל והלכתי לישון. בסלון השתררה שתיקה, התדהמה הייתה גדולה."

"אבי התעשת ראשון. הוא ביקש מאחותי הקטנה הי"ד לשאול מה נשתנה, הוא ענה את התשובות במתיקות כפי שהיה רגיל. ואז כשהגיע אל הבן הרשע הגביה אבי את קולו ואמר: 'הבן הרשע, גם כשהוא מזלזל ובז לכל דבר שבקדושה, אל לנו להתפעל מדבריו, שכן הוא שבו' בקליפת היצר הרע. עלינו לעזור לו לצאת מהשבי. ומהי אותה עזרה? דמעות ותפילות! הבה נתפלל ונבכה שלא ניגע לריק, ושעמלינו לא יהיה לשווא, ושבנו יזכה לשוב בחזרה אל המקום שממנו בא.'"

"דבריו של אבי הכעיסו אותי עד מאד. אני שבו' בקליפת היצר? להיפך, אני חופשי, אני מתקדם. אתם אלו השבויים בתפיסת העולם של השטייטל הנושן והמיושן. יצאתי בזעם מהבית, חברי חיכו לי ברחוב ויצאנו להתהולל. חזרתי לביתי לפנות בוקר, הורי היו נראים כאבלים שחבר עליהם עולמם. אבי ישב עמי לשיחה נוקבת וקרא לי לחזור בי, אך אני גמרתי ואמר להפנות עורף לדרך התורה."

פסח כשר ושמה !!!